

Tècniques d'anàlisi de dades

Sergi Fàbregues Feijóo (coordinador)
Carles-Enric Riba Campos
Albert Fornieles Deu
Jaume Turbany Oset
Antoni Cosculluela Mas
Julio Meneses Naranjo

PID_00147081

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Sergi Fàbregues Feijóo

Professor de Mètodes d'investigació social als Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i investigador del grup *Education on the Network Society* (ENS) de l'Internet Interdisciplinary Institute (IN3). Llicenciat i diploma d'estudis avançats en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). La seva tesi doctoral, en curs, explora la manera com investigadors i usuaris de la recerca conceptualitzen l'assessorament de la qualitat en els estudis que combinen les metodologies qualitativa i quantitativa. La resta de la seva investigació actual s'orienta a l'aplicació de les metodologies qualitativa i mixta en ciències socials i, més concretament, en els camps de la sociologia del risc i la intervenció social en contextos de desastre i violència familiar.

Carles-Enric Riba Campos

Doctor en Filosofia i Ciències de l'Educació per la UB (1986), professor titular de Metodologia de les ciències del comportament a la Facultat de Psicologia de la UB i professor consultor de la UOC. Durant els anys 2005–2010 ha estat director de l'*Anuario de Psicología*, revista de psicologia general publicada per la UB. La seva activitat docent i investigadora ha estat vinculada a la sistematització i l'aplicació de la metodologia psicològica en l'àmbit del treball de camp i l'observació, amb especial èmfasi en la significació social del comportament i en la comunicació, tant verbal com no verbal. Amb aquesta perspectiva ha vinculat l'enfocament semiòtic a la metodologia pròpia de les ciències socials i, dins d'aquesta cruïlla d'interessos, ha nascut la seva particular dedicació a la metodologia qualitativa, entesa com un conjunt d'estratègies i recursos adreçats a la comprensió en profunditat i en clau intersubjectiva del comportament humà. Ha publicat diversos llibres i articles sobre les temàtiques indicades.

Albert Fornieles Deu

Doctor en Psicologia i llicenciat en Antropologia Social i Cultural. Des de 1992 és professor en l'àrea de Metodologia dels Ciències del Comportament de la Facultat de Psicologia de la UAB, on ha impartit docència en totes les matèries d'aquest àmbit de coneixement. Des de 1995 exerceix com a professor consultor a la UOC.

Jaume Turbany Oset

Doctor en Psicologia. Professor titular d'universitat de l'Àrea de Metodologia de les Ciències del Comportament de la Facultat de Psicologia de la UB. La seva docència està relacionada amb les tècniques estadístiques d'anàlisi de dades impartides en els graus de Psicologia i Informació i Documentació de la Universitat de Barcelona. Professor consultor de la UOC.

Antoni Cosculluela Mas

Doctor en Psicologia i professor titular d'universitat de l'àrea de Metodologia de les Ciències del Comportament de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona (UB). La seva docència està relacionada amb els mètodes, els dissenys i les tècniques de recerca en psicologia i amb l'estadística aplicada en els graus de Psicologia i Informació i Documentació de la UB. Professor consultor de la UOC, i autor i coautor de diferents llibres en aquestes disciplines.

Julio Meneses Naranjo

Professor d'Estadística i mètodes d'investigació als Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la UOC i investigador del grup *Education on the Network Society* (ENS) de l'Internet Interdisciplinary Institute. Llicenciat en Psicologia Social per la Universitat d'Oviedo, es va graduar en el màster de Societat de la informació i el coneixement de la UOC i, actualment, finalitza el seu projecte de tesi doctoral entorn de les implicacions socials i comunitàries de la introducció de les TIC en el sistema educatiu de Catalunya. La recerca del professor Meneses s'orienta, entre d'altres, a l'aplicació dels mètodes d'investigació quantitativa i l'ús de tècniques d'anàlisi multivariant en ciències socials, treballant en les àrees del desenvolupament comunitari i l'activitat social a la Xarxa, la desigualtat digital, i la relació entre els infant i els joves amb la tecnologia.

Primera edició: febrer 2010

© Sergi Fàbregues Feijóo, Carles-Enric Riba Campos, Albert Fornieles Deu, Jaume Turbany Oset, Antoni Cosculluela Mas, Julio Meneses Naranjo

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2010

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

Dipòsit legal: B-1.370-2010

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

Aquesta assignatura pretén introduir els estudiants en les principals tècniques i aproximacions analítiques que l'investigador social té a la seva disposició. Dins del procés de recerca, l'anàlisi constitueix la fase immediatament posterior a la recollida de dades i coincideix amb el moment en què l'investigador examina de manera detallada la informació empírica, tot tractant d'identificar patrons en les dades i de simplificar la complexitat de la informació recollida. Això el porta a representar i resumir la informació que li han subministrat les persones participants en forma de text, taules, figures o gràfics, amb la intenció última de respondre les preguntes de la recerca.

Els dos elements vitals que s'han de considerar en el moment d'iniciar l'anàlisi són el disseny de la investigació i el procés de recollida de dades. De la mateixa manera que no hi ha un únic tipus de disseny ni una única manera de plantejar el treball de camp, tampoc no hi ha una manera exclusiva d'apropar-se a l'anàlisi. Al contrari, el plantejament d'anàlisi varia de manera substancial segons quina sigui l'orientació metodològica de la investigació. Quan la metodologia és quantitativa, l'anàlisi s'encamina a l'explotació estadística de les dades, generalment en forma de nombres, a partir d'un conjunt de tècniques estandarditzades. En contrast, quan és qualitativa, l'anàlisi es converteix en un procés més eclèctic, amb procediments que estan subjectes a les assumpcions sobre la naturalesa de la investigació qualitativa. Malgrat que aquesta distinció ens permet entendre les diferències fonamentals entre cada aproximació, convé assenyalar però que, en la pràctica, les coses tendeixen a ser més relatives: també és possible plantejar, per exemple, una anàlisi qualitativa pautaada i estandarditzada si la pregunta de recerca ho requereix.

S'ha assenyalat, en una assignatura anterior del programa, que la pregunta de la recerca determina l'elecció dels mètodes que s'han d'implementar durant la investigació. La realitat tendeix a ser, però, la inversa. Arran de les diferències entre les metodologies quantitativa i qualitativa, la formació metodològica de l'investigador sovint condiciona el tipus de disseny que aquest planteja i, en conseqüència, el tipus de preguntes que es proposa respondre. Així, si l'investigador és un expert en estadística, és probable que la majoria dels seus estudis s'articulin a partir de la recollida i l'anàlisi de dades numèriques. Ara bé, és possible que un dia aquest investigador s'enfronti a una pregunta de recerca que únicament pugui respondre a partir d'una tècnica d'anàlisi qualitativa, com ara l'anàlisi del discurs o la teoria fonamentada. Atès que aquesta darrera situació pot no ser tan excepcional, és important que l'investigador social es proveeixi del màxim nombre de recursos analítics possible.

La finalitat d'aquesta assignatura és, doncs, dotar l'estudiant d'un marc de referència per al disseny i la realització d'anàlisis quantitatives i qualitatives. Els materials s'organitzen en dos mòduls. En el primer, centrat en l'anàlisi quantitativa de dades, els autors defineixen una sèrie de conceptes estadístics bàsics i presenten una introducció a la descripció de variables i a l'anàlisi bivariàble i multivariàble de dades. En el segon mòdul, focalitzat a l'anàlisi qualitativa, l'autor explica els procediments elementals per al tractament qualitatiu de textos i exposa una classificació de diferents aproximacions a l'anàlisi textual.

Una idea subjacent als materials és la noció que l'anàlisi no constitueix una fase aïllada de la resta de la recerca. Al contrari, pensem que esdevé un component del procés d'investigació que s'ha de considerar en cada etapa del disseny. En aquest sentit, les decisions al principi de la recerca determinen el tipus de dades que s'han de recollir i, en conseqüència, influencien el rang d'opcions analítiques de l'investigador. Per aquesta raó, adoptem una visió holística del procés d'investigació, considerant l'anàlisi com una part més d'aquest procés i no solament com una activitat que es fa al final de la recerca. Aquesta visió és present tant en el primer mòdul (amb la presentació del model general d'investigació) com en el segon (amb la descripció del perfil metodològic dels mètodes qualitius i les seves tradicions i enfocaments).

Per acabar, és important assenyalar que l'objectiu d'aquests materials és oferir una introducció a l'anàlisi de dades, proveint l'estudiant d'un marc de referència per a iniciar-se en aquesta tasca. A partir d'aquí, esdevé imprescindible que l'estudiant treballi les lectures del dossier de textos complementaris i completi aquesta informació amb la consulta de les referències bibliogràfiques que s'esmenten al llarg del text.

Sergi Fàbregues Feijóo i Julio Meneses Naranjo

Objectius

L'estudi d'aquests materials us permetrà assolir els objectius següents:

- 1.** Conèixer els elements bàsics de les principals opcions d'anàlisi quantitativa i qualitativa.
- 2.** Assolir un bon coneixement de les característiques de les tècniques d'anàlisi quantitativa i qualitativa, a un nivell general.
- 3.** Saber aplicar correctament diferents tècniques d'anàlisi sobre les dades recollides i, alhora, disposar de les competències per a redactar un informe d'investigació.
- 4.** Desenvolupar la capacitat per a jutjar la conveniència de cada tècnica d'anàlisi a les particularitats de cada investigació i, al mateix temps, saber justificar-ne l'elecció.

Continguts

Mòdul didàctic 1

L'anàlisi quantitativa de dades

Antoni Coscolluela Mas, Albert Fornieles Deu i Jaume Turbany Oset

1. Mètode científic
2. Anàlisi de les dades

Mòdul didàctic 2

L'anàlisi qualitativa de dades

Carles-Enric Riba Campos

1. La metodologia qualitativa
2. Tractament qualitatiu de textos I: el corpus i els textos
3. Tractament qualitatiu de textos II: segmentació i categorització del material textual
4. El procés de codificació i categorització
5. L'anàlisi de textos
6. Annexos